

Edebi Eleştiri Dergisi

(Journal of Literary Criticism)

ISSN: 2602-4616

Cilt IV, Sayı I, Mart 2020

YÜKLENME TARİHİ: 24.02.2020 KABUL TARİHİ: 11.03.2020 YAYIN TARİHİ: 23.03.2020

Künye: (Araştırma Makalesi) Aydınalp, Esra Başak (2020). "Hélène Cixous'ta Dişil Yazı: "Oidipus'un Adı-Yasaklanmış Bedenin Şarkısı" ve "Dora'nın Portresi" Adlı Eserlerinin Yapısökümü", *Edebi Eleştiri Dergisi*, c. 4/1, s. 26-37

DOI: 10.31465/eeder.693385

Esra Başak AYDINALP

Arş. Gör. Dr. Erzincan Binali Yıldırım
Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fransız
Dili Eğitimi,

esrabasakaydinalp@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8035-5917

HÉLÈNE CIXOUS'TA DIŞIL YAZI: "OIDIPUS'UN ADI- YASAKLANMIŞ BEDENİN ŞARKISI" VE "DORA'NIN PORTRESİ" ADLI ESERLERİNİN YAPISÖKÜMÜ*

FEMININ WRITING IN HÉLÈNE
CIXOUS: DECONSTRUCTION OF
"THE NAME OF OIDIPUS- THE
SONG OF THE FORBIDDEN
BODY" AND "PORTRAIT OF
DORA"

ÖZ

Hélène Cixous yirminci yüzyılın ikinci yarısında postyapısalcı feminizmin merkezi bir figürü olarak politik ve edebi alanı son derece etkilemiş, sayısız edebi ve eleştirel çalışmanın odağında olmuştur. Bunun yanında o sadece birçok kurgunun yazarı değil, aynı zamanda bir deneme yazarı, eleştirmen ve oyun yazarıdır. Hélène Cixous dişil yazıyı, dişil arzuyu, beden yazısı üzerinden oluşturulan dişil kaydı; eril kaydın ve yapının hareketini temel alan bir yazı kavramı ile kuşatılmış tarihsel alana karşı bir model olarak sunar. "Medusa'nın Kahkahası" adlı eserinde Medusa imgesini kullanarak batı düşüncesinin eril bakış açısını yapısöküme uğrattır. Bu çalışmada Hélène Cixous'un eserlerindeki dişil özelliğinin ve dilde, metinde olduğu kadar edebi yaratımda dişil arzusunun kaydının okumasının yapılması amaçlanmaktadır. Yapılmak istenen, bir bilimsel yaklaşım olarak Jacques Derrida tarafından ortaya konan yapısöküm tekniğinin Hélène Cixous'un "Oidipus'un Adı- Yasaklanmış Bedenin Şarkısı" ve "Dora'nın Portresi" adlı eserlerinde nasıl kullanıldığını, sembolik düzen tarafından egemen kılınan eril sistemin yazınsal söylemde nasıl eleştirildiğini ortaya koymaktır. Cixous'a ait bu dişil yazının ve özelliğinin temel bileşenleri üretken bir dişil yazı, ataerkil öznenin dramı, dişil öznellik ve zihin/beden ikileminin yapısökümü gibi izlekler üzerinden ele alınmıştır. Çalışma dişil bir yazın potansiyeli, sembolik dilde hiyerarşik düzen, cinsel fark, beden, dil, yazıya ilişkin bir dizi soruyu cevaplamakla kalmayıp aynı zamanda

ABSTRACT

On the second half of the twentieth century, Hélène Cixous influenced the political and literary scene as a central figure of post-structural feminism and is at the heart of lots of literary and critical studies. Besides, she is not only an author of fictions, but as well essayist, critique and dramaturge. Hélène Cixous presents the feminine writing (écriture féminine), the desire feminine, the body language and expression as a model against the movement that poses the patriarchal structure and determines the language of the writing throughout the history in her works written in 70s. She deconstructs the phallus-oriented point of view of occidental thinking by using the image of Medusa in her work entitled "The Laugh of Medusa". It is intended to do a deconstructionist lecture of the inscription of the feminine desire not only in the literary creation but also in feminine writing and language at Hélène Cixous' works entitled "The Name of Oidipus-The Song of the Forbidden Body" and "Portrait of Dora". The aim is to criticise the patriarchal system under the hegemony of symbolic order, to apply the deconstruction technic developed by Jacques Derrida in Hélène Cixous' works as a scientific approach. Main components of the subjectivity and feminine writing of Cixous are scrutinized under the themes of feminine writing, the dram of patriarchal subject, feminine subjectivity and deconstruction of mind/body dichotomy. The study includes the evaluation and the examination by a deconstructive lecture of the essays, theatres,

* Bu makale, aslı Fransızca olan doktora tezinden üretilmiştir.

Cixous'un zengin ve üretken söyleminin geniş bir okumasını ve incelenerek değerlendirilmesini kapsar.

Anahtar Kelimeler: Hélène Cixous, Yapısöküm, Dişil Yazı, Dişil Öznellik, Cinsel Fark

texts and the fecund, rich and productive discourse of Cixous and to respond a series of question concerning the poetics, ethics, writing, language, body, hierarchical order in symbolic discourse and the sexual difference.

Keywords: Hélène Cixous, Deconstruction, Feminine Writing, Feminine Subjectivity, Sexual Difference

Giriş

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Roland Barthes ve Jacques Derrida ile başlayan postyapısalcı eleştiri Michel Foucault, Jean Baudrillard, Jean-François Lyotard, Julia Kristeva, Hélène Cixous, Luce Irigaray ile zenginleşerek gerek felsefi, gerek edebi bağlamda son derece etkili olmuş ve adeta yeni bir entelektüel söylem geliştirmiştir. Postyapısalcı bu bağlam ilk olarak Roland Barthes (Göstergebilim)'in ve Jacques Derrida (Yazıbilim)'nin yeni bir yazı kavramı geliştirdikleri bir döneme tanıklık eder. Geliştirilen bu yazı kavramı, yeni edebi formların ve edebiyat eleştiri teorilerinin kaynağındadır. Roland Barthes "Yazının Sıfır Derecesi"nde (1953) bir yandan "beyaz" bir yazı geliştirirken, öteki yandan yazarın ölümünü anons eder ve ona göre "metin gösterenlerden oluşan bir yapı olmaktan ziyade bir gösterilenler galaksisidir" (Barthes,1970: 12) ve çok anlamlıdır. Jacques Derrida 1967 yılında kaleme aldığı "*Yazıbilime Dair*" adlı eserinde de görüldüğü üzere yazı kavramı üzerine düşünen diğer bir felsefecidir ve yazıyı kategorik, merkezi, normatif ve yapısal hiyerarşilerin aşıldığı bir yere konumlarken onu katı bir çerçeve içine hapseden tüm yapılardan ayırıştırarak ele alır. Jacques Derrida için metin sonsuz bir gösterilenler oyunudur, metinde yazar silinir ve gösterilenler yapısal ve doğrusal olmayan bir şekilde saçılırlar.

Postyapısalcı eleştiri sosyolojiden felsefeye edebi söylemden politik söyleme uzanan birçok alanda etkili olmuştur. Bu eleştiri bağlamında daha önceleri kapalı sistemler içine hapsedilmiş gösterge yapıları ve anlam dağılarak saçılmıştır. Artık bütünlükten ziyade farklılık anlam kazanmıştır. Böylece dilsel formların ikili oluşumları ve bunun toplumsal düşünüşteki yansımaları reddedilmeye başlanmıştır. Jacques Derrida "Yazı Bilime Dair" adlı eserinde bu ikili karşıtlıkların, özellikle söz/yazı ikileminde "logos"u öncelikli kılan metafizik önermelerin yapısökümünü yaparak bu karşıtlıkların oluşum mekanizma ve dinamiklerini söz-merkezci ve ses-merkezci olarak niteler. Bunun yanı sıra Jacques Derrida'ya göre, batı düşünüş sistematığı söz üzerine yoğunlaşırken yazıyı dışlamakta böylelikle hem söz merkezci hem de ses merkezci bir yapıya bürünmektedir. Yapısöküm bir okuma ve yazma pratiği ve yaklaşımı olarak, bu ikili karşıtlıkların altını oymak suretiyle, metnin anlamlandırılması sürecinde ilk etapta bu ikili karşıtlıkların oluşturduğu hiyerarşik yapıları silerek, daha sonra metnin içindeki çelişkili, karmaşık, tutarsız yapıların ortaya konması ve yeniden inşasına dayanır. Yazı böylelikle Derrida'nın "Differance" olarak adlandırdığı bir farklılaşma ve ertelenme süreci olarak dilsel boyutta işlerlik kazanır. Yazı kavramının ortaya konması yapı sürecine bir meydan okumadır, çünkü yapı düşüncesi sabit bir köken, bir anlamsal hiyerarşi ve merkezi

varsayar, oysaki bütün bunlar yazının sonsuz bir farklılaşma ve erteleme süreci olduğuna dair bir sorgulamaya dönüşen fikirlerin ortaya çıkmasına temel oluşturur.

Bunu takiben Luce Irigaray, Julia Kristeva ve Hélène Cixous erkeği ve sözü temel alan fallus merkezli batı düşüncesine meydan okur ve yeni bir yazı, eleştiri pratiği ve dişil yaratımın izlerini sürerler. (Sarup, 2010) Bildiğimiz gibi ataerkil bir toplumda erkek kurucu ilke (temel unsur) olarak kabul edilirken, kadın bu düşünüşün karşısında ötekileştirilerek konumlandırılmıştır. Derrida'nın etkisi altında edebi ve felsefi metinlerde yeni bir dişil eleştiri dinamiği geliştirirler. Çünkü bu metinlerde kadın, "dolmuş" erkek imgesine karşı ikincil ve "eklenmiş" olarak konumlandırılmıştır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, Julia Kristeva, Luce Irigaray ve Hélène Cixous tarafından postyapısalcı etki ile yeni bir dişil öznelik ve dilsel olarak cinsin konumlanışının farklılaştığı bir kadın hareketi ivme kazanır. Fakat bütün bunlar Kristeva'nın belirttiği gibi "dişilin psikolojik özgünlüğü ve sembolik icrasına" dayanır. (akt Juncker, 1988) Medusa imgesini kullanan Cixous ise kadını tüm baskılanmış arzularından özgürleştirme ve fallus merkezli düşünüş sistematikinden çekip alarak bu düşünüşü yapısöküme uğratma çabasıdır.

Bu araştırmada Derrida'nın izleri takip edilerek Hélène Cixous'taki "Dişil Yazı" kavramı betimlenecektir. Hélène Cixous dişil yazıyı, dişil arzuyu, beden yazısı üzerinden oluşturulan dişil kaydı; eril kaydın ve yapının hareketini temel alan bir yazı kavramı ile kuşatılmış tarihsel alana karşı bir model olarak sunar. "*Medusa'nın Kahkahası*"(1975), adlı eserinde Medusa imgesini kullanarak, "*Yeni Doğan Kadın*"(1975) adlı eserinde batı düşüncesinin eril bakış açısını yapısöküme uğratarak bu yeni "dişil yazı" kavramını yasaya ve simgesel düzene tabi olanı ayrıştırarak oluşturur.

Bu nedenle bu çalışmada amaç aşağıdaki sorulara yanıt aramaktır:

- Hélène Cixous batı düşüncesindeki simgesel düzen tarafından baskı altına alınan dişil edebi yaratımı nasıl yapısöküme uğratar?
- Hélène Cixous beden ve bilinçdışını içine alan bir dişil söylemden yola çıkarak nasıl bir dişil yazı geliştirir?
- Bu yeni söylemle bir yönüyle yazınsal, diğer yönüyle şiirsel ve politik olup eril yazınsal üretime meydan okuyan dişil yazı ve üretkenlik nasıl geliştirilir?
- Dişil özneliğin Cixous yazınındaki izleri nelerdir?
- Mitolojik unsurlarla (Ödip, Medusa ve Iokasta vs.) Cixous, dişil arzu, dişil kaydı ve dişil yaratımı nasıl yeniden üretir?
- Hélène Cixous'ta, sosyal, kültürel, psişik kodların ve fallus-merkezli düşünüşün hâkimiyetindeki eril temsilden kaynaklı kadın/erkek olarak şekillenen hiyerarşik ikili karşıtlık nasıl yapısöküme uğratılır?
- Geliştirilen bu dişil yazı cinsel karşıtlığın sınırlarını nasıl alt üst eder?

Hélène Cixous'ta Üretken Dişil Yazı ve Yazınsal bir Feminist Manifesto

1970'li yıllardan beri Fransa'da dişil yazının ilerleyişini kayda almak için öncelikle 1949 yılında yayınlanan Simone de Beauvoir 'ın "*İkinci Cins*" adlı eserini göz önüne almak gerekir. Bu eser gerek Avrupa gerek Amerika'da büyük yankı uyandırmış, Kate Millet, Betty Friedan, Shulamith Firestone gibi feministlerde büyük bir etki yaratmıştır.(Cremenose, 1997: 14) "*Medusa'nın Kahkahası*" ise 1975

yılında "Arc" dergisinin "Simone de Beauvoir ve Kadın Mücadelesi" adlı özel sayısında yayınlanmıştır. Daha sonraları ise bu metin "Signs" isimli Amerikan dergisinde İngilizceye çevrilerek yayınlanır. "Medusa'nın Kahkahası" Amerikalı feminist çevrelerde farklı bir atmosfer yaratmıştır ve feminizmin etkili denemeleri çizgisinde kayda alınmıştır. 1968 Mayıs ayı olaylarından itibaren kadın direnişi ve özgürlük hareketi sosyal, politik, kültürel reform talep eden genç ve işçi hareketlerinin yanında ivmelenecek önem kazanmış, artık kadın hareketleri sadece eşitlik, özgürlük değil, sosyal, tarihi ve kültürel güç dengesinin ilkelerini sorgulayan taleplerde bulunmuşlardır.

Hélène Cixous Paris VIII Vincennes Üniversitesi'nde farklı grupların birleştiği "Psikanaliz ve Politik" adlı daha sonraları 1970 yılında "Kadın Özgürlük Hareketi" adını alan gruba katılmıştır. Yüzyılın ilk yarısında kadınlar daha eşitlikçi bir dünya için mücadele ederler, yetmişlerden itibaren feminist hareket kendi özgünlüğü ve biyolojik, ifadeye dayalı olan ve kendi farklılığını talep eder duruma gelmiştir. Bu o yıllarda çağdaş feminist kuramın en çok tartışılan yönüdür. Bir cinsi ötekenden farklı kılan unsurlar ve faktörler derinlemesine sorgulanır. Bu farklılık ve kimliksel kurgu, yazar kimliğini eserine ve kendi cinsine bağlayan sorgulamaların kalbindedir. Edebi yazına gelince, edebiyat psikanalizin etkisi altında dişil ve eril yapıyı tanımlar ve bunun sembolik ve dilsel faaliyet ve yaratım üzerine etkileri kaçınılmazdır.

Luce Irigaray'ın "Le Speculum de l'Autre Femme"(1975) ve "Ce sexe qui n'est pas un" (1974) isimli kitapları, Kristeva'nın "La Revolution du Langage Poétique" (1985) adlı eserinde "L'Idéalisation des femmes" adlı makalesi, 1977 yılında yayınlanan "Autrement Dit" Annie Leclerc ve Marie Cardinal arasındaki röportaj, Annie Leclerc'in 1974'te yayınlanan "Parole des femmes", Monique Wittig'in 1969 yılında yayınlanan "Guérillères", Kate Millet'in "Sexual Politics"(1970), Carolyn Heilburn'un "Towards a Recognition of Angdrogeny"(1973) ve Patricia Meyer Spackles'ın "The Female Imagination"(1975) adlı eserleri ile yine Hélène Cixous'un Catrine Clément ile yayınladığı "La Jeune Née" (1975) isimli eser bu döneme damgasını vuran ve feminist eleştiriyi ileriye taşıyan metinlerdir. İşte Hélène Cixous böylesi bir arenada "Medusa'nın Kahkahası" adlı eserini kaleme almıştır.

Bu dönemde yazının ve farklı kimliksel kurguların yapısökümü Hélène Cixous'un eserlerinde ana unsurlardır. Bu yazı kararsızlığa yönelir. Dişil yazı Hélène Cixous'ta içsel bir sesin ritmini izler. Bu ritimle Cixous öncesinde kurulu olan tüm klasik edebi kuralları ve sosyal hiyerarşik yapıları tepetaklak eder. O ~~Yasa~~ ile ~~Adı~~¹ silerek kenara taşır. Cixous'un yazıları belli bir dönem "La Jeune Née"² adlı eserinin 1975'te yayınlanmasına kadar baba figürünün etkisi altındadır. Daha sonraları dişil yazının nüvelerini oluşturan "Limonade-Tout était si infini" (1982), Ananké(1979) "La"(1976), "Le livre de Prométhée" (1983), "Neutre"(1998), "Souffle" (1975) "illa" (1980) gibi eserleri ön plana çıkar. Bu dönem dişil figürlerin ve politik olan ile şiirsel

¹ Araştırmacı tarafından Cixous'un yazım stratejisini belirtmek amacıyla kasıtlı olarak bu iki sözcüğün üstü çizilmiştir.

² "Yeni Doğan Kadın"

olanın Cixous'un eserlerine yansıdığı dönemdir. Cixous'un eserleri kurmacadan, denemeye, tiyatrodan, düzyazıya kadar çok geniş bir yelpazeyi içerir.

Cixous'un yazısı bir retorik hareket içindedir ve içinde tüm anlamsal saçılımları, uçuşları, yayılmaları barındırır, asla durağan değildir ve bir yapıya hapsedilemez. Postyapısalcı düşünüşte özne oluşmakta olan bir süreç olarak psikolojik, sosyal ve politik olan farklı kategoriler içine hapsedilmez, daha çok durağan yapılardan özerk olan bir oluşum olarak düşünülür. Yazı, Cixous'a göre ataerkil düşünüşün durağan düzeninden çok uzakta, bir öznenin aktifleştirilmesi girişimidir. Hélène Cixous "*La Jeune Née*" adlı eserinde "*Kendinin Egemenliği*" (l'Empire du Propre) terimini eril merkezli sahipleniş ve tüm dilsel formların bu güç dengesinin egemenliğinde düşünülmesinin sembolik yasaya boyun eğişi olarak ifade edilmesine gönderme yapmak için kullanılır. Cixous eril düzeni alt üst etmek için öteki ve kadın kavramlarını anti-eril bir anlamda kullanmaktadır. O, dişil hazzın dinamizmini yazıya yansıtır, cinsel farkı kadın bedeni üzerinden kayda alır, gösterilen üzerinden oynayarak dildeki ataerkil düşünüş şeklini ve aşkın gösterilen olarak lanse edilen "Fallus'un" teklifini deforme ederek onu çoklu dişil oluşumlara açmakla birlikte dişil yazı ile kadın ve öteki olana adeta nefes aldırır.

Hélène Cixous 1975 yılında kaleme aldığı "*Medusanın Kahkahası*" ve "*Çıkış*" adlı denemelerinde kadınları yazıya ve yaratıma çağırır. Hem İngilizceye, hem de dünyanın birçok diline çevrilen bu eserlerde Cixous kadınları yazıya davet etmekle kalmaz, aynı zamanda cinsel farklılıklar ve bu farklılıkların okunması konusunda yepyeni bir düşünce geliştirir. Fransa ve Fransa dışında 1970'lerden beri yükselen kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarını derinden etkilemiş olan bu metinlerde Cixous eril düşüncenin yapısöküm okumasını hem mitolojik hem de metinler arası göndermelerle yaparak bir dişil yazı pratiğinin yolunu açar. "*Arc*" dergisinin "*Simone de Beauvoir Kadın Mücadelesi*" sayısında yayınlanan "*Medusanın Kahkahası*" felsefe ve batı düşünüş sistematüğinde öteden beri süregelen ataerkil yapıları sökerken, kadını kara kıta ve bir gizem olarak ele alan bu düşünce şeklini yine mitolojik bir figür olan Medusa üzerinden okur. Bu nedenle Medusa kadınların çoğunluğunu temsil eden bir eğretileme gibi işlerlik kazanır ve kadın bedeni ve sesi üzerindeki baskılara ve hiyerarşik yasa koyucu unsurlara karşı çıkmaya dair bir çağrı niteliğindedir. Medusanın başındaki yılanlar ile kadınlar da yapıya meydan okuyan bir cinselliği deneyimler. Medusa gibi kadınlar dile girer ve kadın arzusunu ortaya çıkarır. Oysa bu dişil arzu yüzyıllardır tarihi, cinsel, sosyal, kültürel kodlarla ataerkil unsurlar tarafından kuşatılmış ve kadın adeta tarih sahnesinden silinmiştir.

Her ne kadar metin birinci çoğul şahıs kullanılarak yazılmış olsa da, Cixous düşüncesinde erkeği dışarda bırakmaz ve bu nedenle cinsel farktan değil, cinsel farklardan yine çoğul olarak bahseder. Burada bir ikili, hiyerarşik yapı söz konusu değildir ve ona göre asıl özgürlük bu hiyerarşik bir terimin ötekine şiddet uyguladığı yapının hem kadınlar hem de erkekler tarafından çoklu bir şekilde sökülmesiyle belirginleşir.

Medusanın Kahkahası kadınlığı olumsuz bir şekilde tanımlayan iki büyük anlatıya saldırır. Bunlardan ilki Freud'un kadını "kara kıta" olarak ele aldığı anlayıştır. Bu fallus merkezli bakış açısı kadının geleneksel olarak dilde temsil edilemez oluşu ve ölümlü bütünleştirilmesine dayanır. Diğer anlatı Medusaya aittir.

Medusa kendisine bakmaya cesaret eden erkekleri taşla çevirir. Cixous'a göre Medusanın direk gözlerine bakmak gerekir, Medusa ne ölümlüdür, ne de gizemlidir; aksine çok güzeldir ve gülümser. Bu metin kadını ataerkil sistem tarafından baskı altına alan yapıyı ortaya çıkararak yeniden canlandırır. Bu, kadınların sembolik sessizliklerini kırmak için kadınlara yapılmış bir çağrıdır ve onları yazıya davet eder. Çünkü Cixous'a göre kadının toplumsal örüntüdeki yerini değiştirmenin tek yolu yazıdan ve bununla beraber toplumsal belleğin yeniden inşasından geçer. (Aydinalp, 2019)

Kadın/erkek ikilemini ele aldığımızda yasanın ve geleneğin etkisinden kaçmak neredeyse imkânsız bir hal almıştır ve ister istemez bu karşıtlık hiyerarşik bir yapı üzerinden tekrar tekrar inşa edilmektedir. Derrida ve Cixous kadını "kara kıta" olarak ele alan onu dilsel yapıların, ideolojilerin ve güç ilişkilerinin içine hapsedilmiş olan fallus merkezli söylemi yapı söküme uğratırlar. Derrida'ya göre batı düşünüşü Platon'dan beri fallus merkezli bakış açısının hükmü altındadır, bu nedenle bu düşünüş şekli kültürel, sosyal ve tarihi miras dâhilinde kadının toplumdaki yerini tartışmaya açar. Hem Derrida hem Cixous'ta yapısöküm ötekine, kararsız ve tahmin edilemez olana açılan bir kanaldır. Bu nedenle Derrida'da "ayırım"ın ve "izin" dilsel, felsefi ve yazınsal olarak ikamesi yazıdır. Cixous'ta kendi çapında bir dişil yazı geliştirmekle; bu sosyal, felsefi, dilbilimsel ve tarihi yapılara kadını kapatan alanı sorgular ve tarihsel olarak kadın bedenine ve zihnine kazanmış baskıyı ortaya çıkararak onu özgürleştirmeye çabasına girişir.

Yazının politik olarak kuramsallaştırılması Cixous'ta felsefi, edebi, politik olarak ataerkil yapıların sorgulanmasıyla başlar. 1975 tarihli "Çıkış" adlı denemesinde, Platon'dan beri batı düşünüşünü hâkimiyeti altına alan ikili hiyerarşik yapıların maskesini düşürür. Cixous bunları kendisi icat etmez, bu karşıtlıkları birkaç tane edebi, sözlü, felsefi metni okuyarak çıkarır ve ona göre bu karşıtlıklar en çok Hegel'in "*Tinin Görüngübilimi*" adlı eserinde vücut bulur. Bu eserlerde kadın dışarda bırakılmıştır. Her terim bir öteki üzerine verili bir şiddet uygular. Diyalektik yapılar öznelğin ve cinsel farklılığın oluşumunu engeller. Bu yüzyıl Fransa'da ve dünyanın değişik yerlerinde kadın çalışmalarını ve kadın yazını ön plana çıkarır. "*Medusa'nın Kahkahası*" adlı eser bir milattır. Bu hem şiirsel hem de politik olan metin ilginç bir şekilde Descartes'ın ülkesinde bütün bu sorgulamaların yapıldığı yerde doğar.

Dişil yazı bir beden yazısının ve bilinçaltının, erkek egemen düşüncenin ürettiği kültürlerin ve mitlerin reddedilmesine ve daha doğrusu çocuğun anne ile Oidipus öncesi kurduğu ilişkinin tekrar ifşa edilmesiyle yeni bir kadın iminin edebiyatta ve batı düşünüşünde oluşturulmasını tetikler. Hélène Cixous ~~yasa~~ ve ~~adın~~ üzerine çizer. Yasa ve ad babayla özdeşleştirilmiş unsurlar olarak son derece eril bir perspektife konumlandırılmıştır. Hélène Cixous kendisi bütünüyle tüm anlatı yapısının geleneksel, klasik, güven telkin edici kurmaca ve kurgusal, doğrusal ve tarihsel unsurları alaşağı eder. Burada söz konusu olan sonsuza, farka, ötekine ve yazıya açılan bir eser ele almaktır, bu eser tüm sınırlara ve baskı unsurlarına direnecek nitelikte olmalıdır. Bu nedenle baskın rasyonel ve otoriter söylemden kaçınmak üzerine kuruludur.

Hélène Cixous nitekim birçok eril figürü babası, kardeşi, sevgilisi, Derrida ve daha sonraları Medusa, Iokasta, Promethea gibi figürleri yazıya tekrar çağırır.

Kadın kültür tarihi boyunca ne felsefi, ne dilbilimsel ne psikanalitik düzlemde özne olarak kurgulanmamıştır. Kadın tarihi yazında, edebiyatta felsefede baskın eril egonun yabancılaştırmasına maruz kalmış nesne veya öteki pozisyonundadır. Oysa Hélène Cixous “je suis là ou ça parle” yani “ben, id’in konuştuğu yerdeyim” der. Hélène Cixous bu nedenle özellikle baskın psikanalitik anlayışa ve tragedyanın kurgulanışına saldırır.

Ataerkil Öznenin Dramı ve Dişil Öznellik

“Oidipus’un Adı- Yasaklanmış Bedenin Şarkısında” Oidipus ismi bizi zengin bir kültürel geçmişe ve toplumsal belleğe taşır. Oidipus Sofokles, André Gide, Freud, Antigone eserlerinde tekrar tekrar ele alınır. Cixous’un Oidipus kurgusu farklı bir Oidipus şekillenişidir. Jacques Lacan, Sigmund Freud’u takiben yapısalcılığın etkisiyle psikanalizin ve kimliğin oluşumunda dilin rolüne gönderme yaparak “bilinçaltı dil gibi örgütlenmiştir” diyerek simgesel düzenin önemine vurgu yapar. Lacan’ın psikanalitik teorisi ve Freud okumasında öznenin cinsel ve toplumsal gelişimi, kimlik edinme süreci dil edinimi üzerinden geçer ve dil ile gerçekleşir ve bu dilin gösterge olarak şekillenışı ile bilinçaltının şekilleniş sistemi birbiri eşdeğerdir. Burada tek fark göstergenin yerini arzu nesnesinin almasıdır ve aşkın gösterilen “fallus” olacaktır. Bu bağlamda kız çocuğu penis eksikliğinden dolayı simgesel yani dilsel olanla ilişkisinde bir doyumsuzluk yaşamaktadır. Bu durum kadını ötekileştirir ve onu sosyal ve dilbilimsel olarak kendi statüsünü gerçekleştirmekten alıkoyar ve kadın hep öteki olarak kalır. Bu şekliyle özne-kadın kavramsallaşmasında bir yabancılaşma (aliénation) söz konusudur. Özne-kadının, hem kendine hem de sosyal olarak bulunduğu psikolojik bağlama yabancılaştırılması ve dilin kadının özneliği ile ilişkisi eserin okunmasında kilit bir bağlam oluşturur. Cixous’un burada Oidipus’u bir kültürel üst-anlatı (meta-narration) ögesi olarak kullanması bilinçli ve kasıtlı bir tercihtir, rastlantısal değildir. Amaç kadın arzusunun ve kadının bir kadın-özne olarak dilsel ve sosyal düzlemde baskılanışını göstermek ve kadına kendi göstergelerini iade etmektir. Cixous’un Oidipus okumasında merkezi figür Oidipus değil Iokasta’dır.

Iokasta’nın arzusu ve buna karşın ona atfedilen sessizliğe karşı bir mücadele söz konusudur. Iokasta ona göre tarihi olarak kendi bedenine, diline, varoluşuna kadın oluşuna getirilmiş yasaklamaların simgesel düzlemdeki temsilidir. Bu eserde doğrusal ve tarihsel yapı alaşağı edilmekle kalmaz hem gösterenler hem gösterilenler ters yüz edilir bu ters yüz edilme Oidipusun Iokasta ile yer değiştirmesi ile anlatılır. Dilsel olarak göstergeler düzleminde aşkın gösterilen fallusun arzu nesnesine dönüştürülerek kadının simgesel düzlemde kovuluşunu takiben, Cixous Oidipus’un kimliksel oluşumunu ve yasayı sahiplenmesini Iokasta üzerinden şekillendirerek kadın özneliğine ve kimliksel olarak yasaya ve simgesel olana tabi olanı ayırıştırır. Oidipusun adını Iokastanın bedeni ile ikame eder. Burada artık gerilimi yaratan unsur Oidipus’un kimliğini yeniden bulması değil, onun gerçekte yasa ve isim ile kurduğu ilişkinin bir tersine okunmasıdır. Cixous’a göre klasik tragedya kadının ölümü, indirgenişi, sessiz kılınışı üzerine kuruludur. Bu durum klasik tragedyanın incelenmesi için merkezi öneme sahiptir. Çünkü Medea, Antigone, Iokasta ve diğerleri yasaya uymamakla cezalandırılır. Oysa kadın kendi tarihini ve sesini duyurmalıdır. Söylene ait olan kahramanlar ve bu kahramanlara atfedilmiş olan eril üstünlük, üstün “idea” -kadını kendi sesini ve bedenini kullanarak, Iokasta gibi olarak- tüm yasaklanmış arzu ve hazların sembolik annesi olarak Iokasta figürü

üzerinden, kadına ve aşka meydan okur. Cixous Iokasta figürü üzerinden fallusun egemenliğini merkezden uzaklaştırır, bu fallus merkezli eril egemenlik batı tragedyası ve daha sonraları yazında klasik kahramanı parodileştirerek kadına bir ses, bir beden ve aynı zamanda bir yazı ve ifade olanağı sağlar.

Temsil sırasında Iokasta üzerinde bir odaklanma (fokalizasyon) vardır. Ve onun oğluna olan aşkına bir öncelik verilir. Sofokles'te Oidipus üzerine odaklanılır. Burada Iokasta Oidipus'u baştan çıkararak figür olarak ele alınır. Ondan ismini alan karakterdir. Iokasta Oidipus'a kâhinin sözlerini yorumlayan bir otoritedir. Iokasta Cixous'ta ölüme meyilli, dramatik, acıyla örülü ve yenik bir karakter olmaktan çıkar. Bir aşk figürüne, "personaya" dönüşür. Cixous burada simgesel dönem öncesi anın önemine vurgu yapar. Burada üstün psikanalitik erkek geleneği ve tragedya geleneği sorgulanır. Simgesel düzene oğulun girmesine karşı konulur. Iokasta ile simgesel ataerkil düzene alternatif olarak anne ile simgesel öncesi Oidipus öncesi dönemde kurulan ilişki üzerine vurgu yapılır. Cixous, Oidipus mitini kullanarak anne figürüne Oidipus öncesi bir öznellik katar. Klasik tragedya ve psikanalitik öğretilerde kadının konumlanması ve bu bağlamda sınırlanışı ele alınır ve sorgulanır.

"*Oidipus'un Adı- Yasaklanmış Bedenin Şarkısı*" kadın, anne ve eş olan Iokasta üzerine odaklanır. Böylelikle tarihsel, felsefi, edebi, kültürel olarak kaybedilmiş kadın kimliği ve kültü ataerkil söylem dışında bırakılmıştır ve özne-kadın figürü Cixous tarafından bu eserde Ödipus'un ve sembolik dönem öncesi konumlanması ile yeniden tarih sahnesine çıkarılır. Bilinçaltına ölümle veya öldürülerek itilmiş kadın figürü yaşatılarak ve bilince çıkarılarak adeta hortlar. Klasik tragedyada kadınlar erkekler tarafından ve erkekler üzerinden temsil kazanır. "*Oidipus'un Adı- Yasaklanmış Bedenin Şarkısında*" Cixous dil ve simgesel düzen arası ilişkiyi kopararak kadına yeni bir öznellik kazandırır, onu hak ettiği yere çağırır. Tragedyayı kadının klasik ve hatta modern temsillerini, bedeni ile olan ilişkisini hem sorgulama hem de sorgulatma zemini olarak görür. Böylelikle Oidipus'un adı eril sahiplenişin ve kültürlenişinden (appropriation ve acculturation) etkilenen kadın öznelliği yeniden formüle edilir. Cixous bireyde çoklu kimlik algısı geliştirme çabasıdır.

Bir otonom kadın özne oluşturarak Lacan'ın libidinal gelişim teorisini ve klasik dramaturginin erkek özneyi defalarca yaratan araçlarını ters yüz eder. Cixous'un bu adaptasyonu, onun psikanalitik ile olan ilişkisini açığa çıkarır. Çünkü psikanalitik bağlam kadın öznelliği ve onun temsili açısından önem arz eder. Oidipus takıntısını takiben erkek çocuk simgesel düzene girer ve annesine karşı duyduğu arzuyu baskılar buna paralel olarak kız çocuğu psikanalitik öğretilerde eksiklik ile bağdaştırılır. Bu durum kendisini babanın adı- yani yasayla kurulan ilişki- ile belirgin kılar. Oysaki burada babanın adı, sosyal yasalara gönderme yapar niteliktedir. Öznenin deneyimi Lacancı simgesel düzende dilin kültüre dayatılması ve nominalizasyon (adlandırma) ile baskı altına alınır. Burada kişiyi bir heteroseksüel kimlik edinmeye yöneltir ve bu heteroseksüel kimlik ataerkil eril yasa ile bütünüyle uyuşur. Heteroseksüel eril özne simgesel düzende dilbilimsel bir oluşumun inşasından ibarettir. Bu özne aynı zamanda ideal bir kültürel öznedir. Doğal bir özne değildir. Bu perspektifle kadınlar sosyal ve dilbilimsel sistemden kovulmuşlardır ve daha sonraları psikanaliz tarafından ve büyük metinlerde sürekli eksik bir role büründürülmüşlerdir.

Derrida'yı takiben Cixous simgesel düzenin eril ve fallus merkezli olduğunu ve kadının öznel deneyimlerini ortaya koymaktan yoksun olduğunu ve kadının zaten eksik olan bir eksiklikten eksik olamayacağını ("elle ne manque pas de manque") ifade eder. Derrida'ya göre anlam sürekli ertelenir, farklılaşır ve asla birincil, temel unsur değildir. Eğer dil sabit ve bütünlüklü değilse bu dilin oluşturduğu ve inşa ettiği özne zaten asla tam olamaz. Öznenin oluşumu Cixous'ta Lacancı fallus merkezli tek ve tam özne (Aşkın gösterilen fallus olarak simgeleştirilen) anlayışına ters düşer. Bu nedenle kadın çokluk ve açıklığa dair bir potansiyel oluş olarak kavramsallaştırılır. Fallus merkezli bir dil gösteren-gösterilen arası objektif bir ilişki gerektirmekle beraber, bu dil yapısı özerk olan bir kadın öznellik dinamiğini ifade etmekte sürekli olarak yetersiz kalır. Bu ifadeyi Cixous dişil yazı ve dişil libidinal ekonomi olarak tanımlar. Dişil yazı kadın özneliği ile bağlantılıdır. Kadın bedeni özellikle de anne bedeni bu yazının oluşumunda son derece önem arz eder. Bu yazı kadının sesinin, söyleminin, dinamik oluşunun kayda alındığı bir uzamdır.

Cixous teatral ve teorik çalışmaları ile kadını bir gösterge olarak yeniden inşa eder. Burada anne figürü katalizördür. Heteroseksüel ataerkil sistemin oluşumunda kilit unsurdur. Kadın ve anne ideolojik, tarihsel, kültürel olarak kodlanmış dilde baskılanmış ve indirgenerek bilinçaltına atılmıştır. Öznenin teatral tarihi ve kültürel konumlanışı erildir. Kadın burada güçlü erkeğe karşı zayıf olarak kodlanmıştır. Cixous bu konumlanışı ve fallus merkezli dili cinsel fark (la différence sexuelle) ile yer değiştirerek yazıya, tarihi ve sosyal bir eril etkiyi yapısöküme uğratarak kararsızlaştıracak gücü atfeder. Onun için yazı özgürleşme ve mevcut sosyal düzeni altüst edebilecek bir potansiyel ve alandır, bu şekilde bilinçaltında baskılanan Doğa ve Kadın tarih sahnesinde tekrar hakkı olan yeri alacaktır.

Dora'nın Portresi ve Temsilin Eril Oluşumlarının Yapısökümü

Cixous'a göre beden bütünüyle kültürel, bu şekliyle beden eril temsili ve dilin hükmü altındadır. Bu nedenle artık beden ve zihin arası ilişkiyi yeniden formüle etmek gerekir. Ataerkil zihin/beden ikilemine dayanan düşünüş şeklini ortadan kaldırmak için (ki bu ikilem yaratım, akıl ve özneliği zihne atfetmiştir, zihne beden üzerinde öncelik verilmiştir) Cixous dişil yazıyı önerir ve ona göre dişil yazı bu sistemin dışına sadece beden vasıtasıyla çıkarılabilir. Dişil yazı bir yazı pratiği olarak -her ne kadar ötekileştirilmiş, baskılanmış olsa da- rasyonalitenin prensiplerini, rasyonel dildeki sembolik düzeni ve kurgusal olarak doğrusal, geleneksel yapıyı ve beden zihin karşısında ikincil kılınmasını dönüştüren farklı ve özgün bir yazıdır. Fransız feminizmi -özellikle dişil yazı- eril düzeni ve onun dişil cinselliğini ve bedeni, eril beden ve yazının bir aynası bir "eklentisi" olarak konumlayan yapısına karşıdır.

Bedeni yazmak, kadınları eril arzunun nesnesi olarak değil, cinsel özneler olarak yeniden adlandırmakla mümkündür. Dişil arzunun ortaya çıkışını konuşma öncesi reel dönemde kayda alarak eril organizasyonun dişil arzu üzerindeki etkisini azaltır, bedeni yazıya taşıyarak kadının otonom erotizmi yeniden adlandırılır ve bu dişil arzu oluşumları eril arzudan farklıdır. Beden yazısı ile kadın bedeni eril arzunun nesneleştirilmesi sürecinden özgür kılınır. (Jaggar ve Bordo, 1989: 52)

Kadın bedeni Cixous'ta, beden/zihin ikileminin yapısökümü süreci olarak bir iç-sese dönüşür. Bu içsel dünya ağız, burun, dokunuş ve bakışlara dökülür. Cixous özellikle tiyatro ile metni bedene yakınlaştırmaya çalışır. Tiyatro Cixous'ta etik,

şiiresel, retorik bir sorgulamanın olduğu temsili bir alandır. Oysa ataerkil sistem kadına bedenini ve kadın yazınının kayda geçirilmesini yasaklamıştır. Cixous'un ilk eserlerinde klasik antik çağ ve psikanalitik kuramlar iç içe geçmiştir. Gerek "Dora'nın Portresi", gerek "Oidipus'un Adı- Yasaklanmış Bedenin Şarkısı" teatral üst-anlatı uzlaşmaları ve eril kültürün egemen olduğu yapıya karşı bir meydan okumadır. Her iki metinde de Cixous bir yandan Dora'nın anlatısı ile (Freud'un ele aldığı histerik bir vaka) psikanalitiğe ve Oidipus miti ile klasik antik çağa döner. Cixous öncelikle tiyatronun uzlaşım saldıdır. Aslında Cixous'un teatral eserleri "La Jeune Née" de ele alınan dişil yazı ve dişil öznellik kavramlarını geliştirir. Bu yazı klasik Grek tragedyasındaki dişil özneliğin baskılanışını anlatacak tarzda bir yeniden okuma girişimidir. Cixous bu eserlerde bir dişil libidinal ekonominin yolunu açar ve dişil öznelliğe bir ifade bulur.

Dora, "Dora'nın Portresi'ndeki" ana karakter şu soruyu sorar:

"Bilmek, bilmek. Fakat hiç kimse bir şey bilmiyor. Bilmek ne demektir: Bilmek? Ne dediğimi ben biliyor muyum? Hiçbir şey hiçbir şey ifade etmez. (Cixous, 1976: 56)"

Bu soruyu sormak gösteren ve gösterilen arasında yeni bir ilişki kurmaktır. Bu soru ile Dora sözcükleri kendi dilsel değirmenlerinde öğütür ve onları dışarı çıkmaya zorlar, Cixous dramaturgisinin anlamı bu değirmenden, bu dilden, logostan sahnedeki bedeni yabancı kılan zincirden kurtarmak ve uzaklaşmaktır. Bu beden kadın bedenidir ve susmayı reddeder. İşte bu kurtuluş için tiyatro bulunmaz bir nimettir (Mounsef, 2000: 155). Dora'nın Portresi'nde Cixous Freud'un Dora Vakasının alternatif bir okumasını yapar, söz konusu olan histerik bir kızın baskılanışı ve bunun temsildir. Bu histerik figür yasaya ve babanın adlarına karşı bir "asi" olarak Cixous tarafından ortaya konur. Öte yandan Dora olayı, Dora ve Freud arasındaki bir güç mücadelesi olarak da görülebilir. Hélène Cixous burada Dora'yı kadının eril hegemonyaya karşı çıkan gücünü örneklemek için kullanır. Dora etkisini pasif veya sınırlı görmemekle birlikte daha ziyade bir devrimci duruş olarak gösterir.

Cixous histeriyi kurulu düzene meydan okuyan kadın tutumu olarak görür ve bunda egemen düzeni tersine çevirecek kodları arar. Metinde Freud yerine, merkezde olan Dora karakteridir. İki karakter arası diyalog psikiyatristin odasında geçer ve Dora karakteri üzerinden bu konuşma zamanı ve uzamı aşar. Cixous tarihi yeniden yazar ve yarattığı karaktere sosyal konumunu ve yasayı bozguna uğratma kapasitesi verir. Burada beden kadın için eril toplum tarafından susturulmuş bir yapıya bürünür. Freud için anılar bilinçdışı ile psikanaliz ve söz edimleri vasıtasıyla yüzeye çıkarılır. Oysa Cixous söylenemez ve söylenmemiş olana odaklanır. Tüm metin boyunca Dora'nın sessizliği de konuşması da bilgi taşıyıcı niteliktedir. Genel olarak Freud'un sorularını Dora görmezden gelir ve cevap vermemeyi tercih eder. Cixous için Dora'nın konuşmayı reddedişi, eril ve egemen formlara uyum sağlamaya karşı bir direnç olarak okunur. Cixous Freud'un yazdığı vakayı ters yüz eder ve Dora'nın üzerinden kadın cinselliğini, bedenini ve özneliğini yeniden yazar, bu da kadının reddedilen özneliğini tekrar ona geri vermek adına Cixous tarafından bilinçli olarak uygulanmış bir stildir.

Sonuç

Araştırma boyunca kadın/erkek ikileminin kaynağındaki doğa/kültür, zihin /beden, özne/nesne gibi ikili hiyerarşik yapılar yapısöküme uğratılmıştır, amaç bu yapıların temsili, sosyal, kültürel olduğu kadar tarihi olarak da belirleyici olduklarını göstermektir. Bu ikili yapılar araştırma süresince eleştirel bir bakış açısına maruz bırakılarak yapısöküme uğratılmıştır. Yapılmak istenen bu ikili yapıları aşarak araştırmacının çalışmayı her an iki terimin arasına hiyerarşik yapıyı bozarak yerleştirme çabası ve böylelikle öteki olana ve dişil yazıya bir alan açmaktır. İlk olarak Cixous'a dair dişil yazının tüm bileşenleri ortaya konmuş ve bu bileşenler XX. yüzyılda ikinci dalga feminizmin temel metinlerinden biri olan "*Medusanın Kahkahası*"nın derinlemesine bir okuması ile yapılmıştır. Bu metin ataerkil baskının temelde sorgulanışını içermekle birlikte, kadınlara kendi statülerini hem toplumsal hem tarihi düzlemde yeniden düşünmeleri için yapılmış bir çağrı niteliğindedir.

Cixous eril öznenin gücünü yerle bir etmeye çalışarak ve kadını yazıya çağırarak bir dişil yazı pratiği ile bir dişil libidinal ekonominin varlığına dikkati çekmek ister. Bu dişil libidinal ekonomi bahsetmeye, sevgiye ve kendinin egemenliği teriminin etkisi ile durağan toplumsal yapıların altüst edilmesine dayanır. Cixous'un kadının bir eksiklikten eksik olamayacağını ifade etmesi kadınlığı eksiklik, yokluk ve pasiflikle özdeşleştiren eril egemenliği alt üst eder. Cixous kadınlara tarih boyunca biçilen kaderi aktif bir özgürleşme olayına çevirmek üzere çağrı yapar ve kadınları "beyaz mürekkeplerini" ellerine almaya davet eder. Araştırmacı için bütün çalışma süresince en merkezi kaygı kadın öznelliğini kayıt altına almaktır. Cixous'un şiirsel imgelemi metinsel bir bedene bürünür ve sadece metinleri değil, Cixous aynı zamanda bu metinlerden "sexe"³ler üretir. Tüm bahsi geçen metinler eril logosun baskısına direnen kadın figürlerdir ve bakışa, dokunuşa ve duyuşa da gönderme yaparlar. Eşitlikçi bir düşüncü silerek, farklılığı talep ederler ve kadının anne bedeni ile sembolik dönem öncesi zamanda bedensel olarak birleşmesini sağlamak amaçlıdır.

Hélène Cixous sıra dışı ve farklı bir dünya dili oluşturmuş, bu dil ile içindekileri, rüyalarını ve kendi samimi duygularını kaleme almıştır, bu şekilde baskıcı ataerkil yapıya karşı duran dişil bir yaratım geliştirir ve toplumsal yasaların dişil libidinal ekonomiyi yok sayarak eril libidinal ekonomiyi güçlendiren bakış açısını sorunsallaştırır. Bu ekonomi bir dişil yazıyı ortaya çıkarmakla kalmaz kadını eril egemenlik ve üstünlüğe bulaşmış batı metafiziğinden özgürleştirme iddiası taşır. Cixous kendine özgü metin yazma stili ile bedene ve kadın libidosuna gönderme yaparak batılı metnin eril egemenliği benimseyen yapısını merkezden uzaklaştırmak suretiyle dişil bütün olanakları ve dişil yaratım önündeki bütün sınırları ve engelleri aşmak için zorlar. Bu dişil metin her anlamda dağılır ve saçılır, asla durağan ve sabit bir teori içine girmez ve bir şiirsel politika içerir, aynı zamanda edebiyat felsefe arasına konuşlanır. Cixous'ta edebiyat politik bir şiirsellik felsefeye göz kırpar. Cixous'un yazısı şiirsel, mite ait unsurlar içeren, metinlerarası, tarihi ve dişil yazının ters yüz edildiği birçok figür ile doludur. İşte bu ters yüz etme işlemi yapısökümdür.

³ Cixous tarafından "*Medusanın Kahkahası*" adlı eserde "Sexe" ve "texte"- yani cins ve metin sözcüklerinden üretilmiş bir gösteren.

Cixous'ta geleneksel, doğrusal, klasik, edebi uzlaŐımlar yerini saçılmaya, anlamın çoğalmasına ve eril egemen logosun sorun haline d n st r lmesine bırakır. Bunun yerine Cixous daha esnek, kaygan ve hatta uçucu bir dişil yazı talep eder. Dil artık değişik duygulanımların, rüyaların, bilinçdıŐının ve sevginin birleŐimidir ve bu dil tüm sınıflandırma çabalarına ve normatif düşünce Őekillerine meydan okur. Böylelikle Cixous'ta yazı tüm toplumsal düzenin ve dilsel formların yerle bir edilerek kadının ve kadın kimliği ve ifadesinin  zg rleŐtirilmesine açılan tek yoldur. Bu yol aynı hamlede kadını bilinç dıŐından alarak onu tarih sahnesine taşır.

Kaynakça

- Alexander, Laura. (2004) H l ne Cixous and the rhetoric of feminine desire: rewriting the Medusa, *Mode Literary Journal*. Vol: 1, Cornell.
- Aydinalp, Esra Başak (2018) *L'écriture féminine dans l'oeuvre d'Hélène Cixous, une lecture de déconstruction*, YayınlanmamıŐ Doktora Tezi, EskiŐehir, Anadolu  niversitesi.
- Aydinalp, Esra Başak (2019). İ eri'nin DıŐarısı ve Kabuk'un İ erisi - Hélène Cixous ile Zeynep Ka ar'da KarŐılaŐırmalı Bir Dişil Yazı ve Yapısöküm Okuması. *Litera* , 29 (1), 59-75.
- Barthes, Roland (1953) *Le degré zero de l'écriture*. Paris: Seuil.
- Barthes, Roland (1970) *S/Z*. Paris: Seuil
- Cixous, Hélène (1982) *Limonade tout était si infini*. Paris: des femmes.
- Cixous, Hélène, Clement, Cathrine (1975). *La jeune n e*, Paris: Union Générale d' ditions,
- Cixous, Hélène (1976) *Le livre de Prometh a*. Paris: Gallimard
- Cixous, Hélène (1978) *Le Nom D'Oedipe, chant du corps interdit*, Paris: des femmes.
- Cixous, Hélène (1980) *Illa*. Paris: des femmes
- Cixous, Hélène (2010) *Le Rire de Meduse et autres ironies*. Paris: Galilée.
- Cixous, Hélène (1976) *Portrait de Dora*, Paris: des femmes
- Cremenose, Laura (1997) *Dialectique du masculin et du féminin dans l'oeuvre d'Hélène Cixous*. Paris: Schena Didier Eruption.
- Derrida, Jacques (1967) *De La Grammatologie*. Paris: Minuit.1967
- Jaggar M. Alison, Bordo. R. Susan. (1989) *Gender Body Knowledge Feminist reconstructions of being and knowing*. Rutgers University Press.
- Juncker, Clara (1988) Writing (With) Cixous College English, Vol. 50, No. 4 (April), *National Council of Teachers of English*, 424-436
- Mounsef, Donia (2000) *A corp(u)s perdue: corporalit  et spatialit  dans le th atre de Bernard Marie Kolt s et d'Hélène Cixous*, University of British Colombia.
- Sarup, Madan (2010) *Postyapısalcılık ve postmodernizm*. İstanbul: Kırk Gece yay.